

Педагогіка / Філософські, психологічні, історичні та організаційно-методичні
питання навчально-виховного процесу
Кравченко О.О.

*к.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії
педагогіки Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Україна, м Умань

Організаційно-педагогічні аспекти діяльності музичних студій Пролеткульту

Після лютневої революції 1917 р. відбулося ряд політичних подій, які сприяли розвитку пролетарського культурно-просвітницького руху і виникненню Пролеткульту - культурно-просвітницької і літературно-художньої організації пролетарської самодіяльності при Наркомосі, яка мала за мету широкий і всебічний розвиток пролетарської культури самим пролетаріатом.

При кожному пролеткульті створювалися студії: літературні, театральні, образотворчого мистецтва, музичні, які слугували центром комуністичного виховання, культурного розвитку та організації дозвілля пролетаріату.

Відповідно до резолюції музичної секції I Всеросійської конференції Пролеткульту невід'ємною частиною пролетарської культури вважалася музика, яка відображає внутрішнє духовне життя і є сильним засобом для перетворення людини. Це зумовлювало необхідність створення музичної студії Пролеткульту, яка мала за мету допомогти пролетаріату оволодіти музичним досягненням людства, сприяти виявленню колективної й індивідуальної творчості пролетаріату у сфері музичного мистецтва [3, с. 16].

Музичну діяльність Пролеткульту очолював музичний відділ. Відповідні відділи були при місцевих пролеткультках.

Уся робота студій умовно розділялася на три напрями: культурно-просвітницьку, науково-дослідну і культурно-творчу. На практиці вони тісно перепліталися і складно розмежувати їх.

Культурно-просвітницька робота передбачала створення умов для засвоєння пролетаріатом досвіду попередніх поколінь для створення нових цінностей

музичного мистецтва, до того ж повинна була допомогти пролетаріату віднестися до «старого» мистецтва критично і оцінити його зі своєї пролетарської точки зору. Для цього організовувалися концерти, лекції і бесіди.

До завдань науково-дослідної роботи входили: наукове дослідження музичних явищ у фізичному, фізіологічному і психічному планах; критичне дослідження і переоцінка як звукового матеріалу, так і приборів і інструментів, які застосовуються в музиці; пошук нових шляхів і технічних можливостей музичної творчості і відтворення її; пошук нових методів пролеткультівської студійної роботи.

Культурно-творча робота ставила своїм завданням дати можливість представникам пролетаріату виявити свою творчість у всіх галузях музичного мистецтва з метою створення нових цінностей. Формами музичної творчості передбачалися: по-перше, художні виконавські колективи (хори, оркестри, ансамблі тощо) та індивідуальні виконавці (співачи та інструменталісти); по-друге, творчість у створенні музики; по-третє, створення науки про музику, нових методів методики музичної освіти.

Реалізація цих завдань покладалася на музичні студії, де «...виховуватимуться майбутні пролетарські артисти-виконавці, диригенти, композитори, вчені, конструктори і майстри» [1, с. 72].

У студіях займалися переважно представники індустріального пролетаріату, до того особлива увага зверталася на залучення до студійної роботи дітей, «...так як виконавська інструментальна техніка і особливо композиторська вимагають тривалої, наполегливої роботи художника з дитячого віку, коли ще не огрубіли руки, чи коли людина має ще свіже здібності і вдосконалення розробкою і записом своїх музичних думок» [1, с.72].

Музична освіта в студіях здійснювалася за наступною програмою: 1) оволодіння музичною грамотою; 2) розвиток музичного слуху; 3) хоровий спів; 4) ритміка; 5) лекції і бесіди на музичні теми у супроводі концертів; 6) початковий досвід творення; 7) навчання грі на народних інструментах і організація оркестру; 8) навчання грі на фортепіано і інструментах, які входять у склад симфонічного і духового оркестрів; 9) сольний спів; 10) вокальний і інструментальний ансамблі.

Кожен пункт цієї програми був детально розписаний. Під лекціями і бесідами на музичні теми розумілося: а) історія музики; б) сутність музики; в) розвиток музики у зв'язку з громадським рухом [4, с. 105].

Музичні студії Пролеткульту користувалися популярністю. До 1920 р. діяло 224 пролеткультівські музичні студії [4, с. 107]. Кожна з них нараховувала від декількох десятків до декількох сотень учасників. Навчання у всіх студіях було безкоштовним.

Навчання у цих студіях було дворівневим. Закінчивши курс навчання в студіях першого рівня мали можливість працювати керівниками музичних і хорових гуртків. Студійці, які проявили особливі здібності і бажання подальшого навчання, продовжували освіту в студіях другого рівня, в так званих Центральних музичних студіях, що почали виникати у 1920 р. та вирізнялися більш поглибленою програмою, серйозним вивченням класики.

Перші підсумки музичної діяльності Пролеткульту були підбиті у 1921 р. на Всеросійській нараді музичних працівників Пролеткульту. Виявилось, що музичні студії місцевих пролеткультів укомплектовані висококваліфікованими викладачами. Одночасно були виявлені труднощі, з якими стикалися місцеві пролеткульти (нестача інструментів, літератури, навчальних програм, господарські проблеми).

До роботи музичних студій і гуртків Пролеткульту були залучені значні педагогічні сили. Ось як про це пише журнал «Музика і революція»: «Навколо студій Пролеткульту групуються кращі, найбільш органічно сприйнявши революцію люди - музиканти, педагоги, композитори» [2, с. 11].

Таким чином, пролеткультівські музичні студії змогли залучити до музичної культури широкі верстви населення, підготувати кадри майбутніх інструкторів музичних студій. До того ж в пролеткультівських студіях йшла велика робота з виявлення і підтримки починаючих пролетарських виконавців і композиторів.

Крім цього, при пролеткульттах створювалися симфонічні оркестри, оркестри духових і народних інструментів, хорові колективи. Всі ці творчі колективи вели активну концертну діяльність, виступаючи перед населенням не тільки своїх міст, а й найближчих районів.

При музичному відділі Пролеткульту діяла репертуарно-видавнича секція. Вона займалася формуванням репертуару самодіяльних музичних колективів, обробкою, аранжуванням, переведенням творів для хору, оркестрів народних інструментів, вокальних ансамблів і т.п.

Крім концертної і лекційної роботи музичні студії Пролеткульту обслуговували постановки театральних пролеткультівських студій, різні революційні свята, мітинги, суботники та інші масові дійства.

Таким чином, пролеткультівський рух залишив помітний слід в освітній практиці та педагогічній науці, зокрема у напрямку музичного навчання і виховання. В умовах суспільно-політичних і соціально-економічних перетворень музичні студії відіграли важливу роль у всебічного розвитку окремого класу - пролетаріату, збагативши, водночас, музичну культуру новими формами.

Література:

1Красин Б. С чего и как начинать работу в области музыкального искусства / Б. Красин // Пролетраская культура. - 1920. - № 17-19.

2Музыка и революция. - 1927. - № 11.

3Организация пролеткультов. - II издание. - Ростов н/Д., 1920. - 29 с.

4Пинегина Л.А. Советский рабочий класс и художественная культура (1917 -1932) / Л.А. Пинегина. - М., 1984.